

تاریخ دولت عثمانیہ

مطابق عالیہ تدریس اولیٰ و ثانیہ از سرے ابی جلد اول
ترتیب اولیٰ و ثانیہ

از

عبدالرحمن شرف

مدیر مکتب سلطانی

جلد ۱ {طبع ثانی}

دولت اسلامیہ کے صورت تأسس و انبساط و انقسامی مبین پر مدخل ایہ سلطنت
سنیۃ عثمانیہ کے اوّلین و ثانیہ قرن ہجری اوّلین و ثانیہ قدر اولان و قائمینی یعنی تاریخ کے
نصف اولیٰ و تأسسات و نظامات قدیمہ سنہ دائرہ تکمیلہ بی جاویدرہ
اشبو مہر ایہ مہر لئمہ مش اولان نسخہ لہ ساخته نظریہ باقیہ جقدر

معارف نظارت جلیلہ سنک رخصتیلہ طبع اولیٰ و ثانیہ

استانبول

(قرہ بت) مطبعہ سی — باب عالی جادہ سنہ

۱۳۱۵

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد اداء ماوجب علينا، بيان مقصده شو وجهله
ابتدا اولنور :

مکاتب ایچون درس کتابی یازمق مشکلاتی الکی زیاده
تاریخده ظاهر و آشکار اولوب چونکه وقائعک
صره سیله ذکر و تعدادندن عبارت اولان مختصرات
بوفنک درس اوله رق او قودلمسندن انتظار اولنان
منافع متضمن اولمدینی حالدہ تفصیلاته کیرشمک
دخی فائده وامکانک خارجنده در. حکیم ذوفنون
ابن خلدونک بوفنده آچدینی چیغیرکه الیوم اوروپا
لولر نزدنده غایتله مرغوب و حکمت تاریخ اسمیله
معروفدر و حوادث کونیہ و تغیرات شانیہ پی تجارب
ومشاهدات متتابعه دن منبعث بر قانون نظریه
تابع فرض ایدهرک وقوعاتک یالکز صورت

جریانانی نقل و حکایه ایله اکتفا ایتیموب اسباب
و نتایجی دخی تحری و استقصا واحوال جاریه دن
صور آتیه به انتقال ایلمکدر اشته تربیه تاریخیه بی
تضمن ایدن یالکز بو طریق مستحسندر .

دولت ابد مدتمزك تاریخی مکاتبده تدریس
اولمق اوزره تلخیص و تدوین ایدن ارباب همت
بو نقطه بی چندان نظر دفته آلمدقلری اثرلرنده
کورلمسکده در . برده ایوم موجود اولان تاریخ
عثمانی خلاصه لری ابتداییه و رشديه مکتبلریچون
مرتب اولمغله مکاتب عالیده تدریسه الویرشلیسی
یوقدر . بلطفه تعالی تألیفنه و نصف اولنی طبع
ونشره شروع ایلدیکم اشبو رساله ناچیز درجه
اولی و ثانیه مکاتبنده تاریخ عمومی فی الجملة
تحصیل ایلمش اولان مداومین مکاتب عالییه
وبالخاصه طالبین مکتب ملکیه شاهانه به مخصوص

اولمغله كرك مندرجاتى وكرك ترتيب و افاده تى
انلك اقتدار و بضاعه مکتسبه لرینه قیاس و توفیق
ایدلمش و بناء علیه دولت اسلامیه نك ظهور
وانتشار و انقسامنه دائر و اوچ مقاله اوزرینه مرتب
بر مدخل ایله بو جلده ماموزین دولت ایچون
بیانمسی لابد اولان نظامات و تشکیلات قدیمه مزى
معرف برده تکمله درج ایدیلهرك كرك متن اراسنده
وكرك نوطه طرزیه قدامی مورخینك آثارندن
ماخوذ بعض جمل و مقالات دخی بعینها علاوه
اولمشدر .

اللى اللی بش صحیفه دن عبارت اولان مدخل ،
تاریخ عمومی بشرینك کزیده وقائعی ملخص
اولمغله مشاطه قلم حین تصویر و تزیننده زیاده جه
اوزنمش و بو سببدن مدخلك صورت انشایی اصل
کتابدن فرقلی دوشمشدر . و برده مدخل فنلکه

تاریخ دول اسلامیه نك هنوز طبع اولنه میان ایکنجی
جز شدن ، تدریس ایچون ، استغنا حاصل ایتشدرد .
وقوعاتك مشهور لرینی بر از تفصیل وغیر مهم لرینی
طی ایتك واعلام ورجال حقلرنده صره سی کلدکجه
معلومات لازمه ونافعه ویرمک ولسانمزه اجنبی
اولان اسم علملری صحت اوزره یازمق ولدی الحاجه
یانلرینه فرانسزجه حروف ایله ده ثبت ایتك ودولت
علیه ایله مناسبات جاریلرنده دول اجنبیه نك حال
وموقع سیاسیلرینی تعریف و بیان وملوک وامراسنك
اسم وشهرتلرینی ده ذکر و اتیان ایلمک طریقینی
اختیار ایلدك . بعض تراجم احوالده تطویل کلام
اولمش کبی کورینور ایسه ده اساس مقصد من
طلابك تربیه اخلاقیه سی و خدمت دولته سلوک
ایدیله جك راه مستقیمی اوکرنسی اولمغله تطویلات
بو مقصددن منبعثدرد .

غرس یمین حضرت ﴿ عبد الحمید ﴾ خانى
اولوب من غیر لیاقة مدیر لکیله وایه دار مباحات اولدیغم
مکتب فنون ملکیه علوم و فنون جدیده و متنوعه یه
دائر مکاتب شاهانه یه درس کتابی یتشدرمک کبی
خدمت اصلیه سنه معادل بر بیوک خدمت دها
ایفا ایتمکده درکه عصر معارف حصر هایونک محصول
تشویقاتی اولان بونجه کتب و مؤلفات نافعہ دفترنده
فائده عامه حسبیلله مکتب کتابلری حائز سرنامه
اعتبار اولدیغنه نظراً بو خدمتکده اهمیتی تقدیر
اولنه بیلیر. خامه عجز و افتقارک اکطاطلی واک جدی
احتیاسات تحریکیله نقش سطور اشتهار ایلدیکی
بو اثر ناچیز دخی او دفترک بر قییدسنده یرطوته رق
مقصد مؤلفه ولو جزئی اولسون خادم اولورسه
مترتب ذمت عبودیت و مأموریتی اولان وظائفک
ایفاسنه بروسیله دها بولدیغی ایچون مؤلف حقیرک

نه در جهل رده جالب ممنونیت و مسعف اُمنیتی اوله جنی
آزاده تعریفدر . وبالله التوفیق

۱۳۰۹

اخطار

اشبو طبع نانیده بعض تعدیلات و تصحیحات اجرا اولنمشدر

۱۳۱۵

— مدخل —

مقاله اولی

دولت اسلامیہ نك تأسسی

افتتاح . — مشرق بطحادن آفتاب اسلامك طلوعی قبائل متفرقه عرب ایچون بر علامت اتحاد ایدی . قوم عرب مسکنی اولان دشت شوره زارك تأثیرات جغرافیة سندن اوله رق بیوک حکومتلر تشکیلنه و آنلرک سایه مکنت و اماننده متنعم فیوض وفاق و انتعاش [۱] اولغه میل و اقدام ایده میوب داء تفرق و انقسام و سوء عادات و بطلان اعتقاد و الحاصل بر طاق سیئات جاهلیته مبتلا اولمش و آینه شئون و حوادثه هنوز جلوه نما اوله مامشدی . واقعا خطه یمانیه ده دولت بی چیرک کمال شعشه ایله پرتو افشان سطوت و سلطنت اولدیغی محکی ایسه ده مشعله عظمت و اجلالی روایت اولدیغی قدر پارلاق اولدیغی و اقطار حجازیه به حکم و نفوذی جاری اولدیسه بیله پک جزئی و موقت ایدوکی اقارب احتمالاتنددر . و برده امت مرقومه هر نقدر گرفتار سیئات اولمش ایسه ده مشاغل امور اداره نك پیتوب توکنیان کش مکشیه زمان مدید اوغراشهرق [۱] انتعاش حال ابو اولق مضاسنه در .

یورولامش و اوآن رسالتده حکمران اولان دون و ملل رومیه
 و عجمیه نك اوغرادقیری فتور شیخوختی و اوت فساداتی
 کورمه مش اولدیغنه مبنی سن سیاستنک هنوز هنکام کرمی
 شبانده استعداد تام ایله نما و اعتلایه مهیا بولنیور ایدی .
 بناء علیه ذاتاً لسان و مذهبیری متجانس و اخلاق و عاداتی متشابه
 اولان بونجه قبائل و طوائفک حسن تربیتله کله واحده اوزره
 تلفیق و توفیق پک قوی بر هیئت مرصوه س-یاسیه وجوده
 کثیره جکی بدیهی ایدی . اشته جناب حق بوقوم مسعوده
 دین اسلام ایله اواسبی خلق پیوردی و عصر سعادت اول باول
 بو اتحاد داخلینک حصولنه و قبائل و عشائر عربک دائرة منجیه
 اسلامه ادخالنه خادم اولدی .

هر کس کندی مذهب و مسالکینی مناج هدی و سداد
 بیلهرک عقایدینه ادنی مرتبه تعریض ایتدیرمه مک و یکی چیقان
 شیلره طوغری اولسه بيله بدعت نظريله باقرق عداوت ایتک
 مقتضای طبع بشر اولغله نخل بلند اسلام بو ستانسرای
 ارتشامنده [۱] نشوونما بوله مدی . بادیه حریتده مطلق العنان
 بویه رک مالوف سرکشی و نزاع اولمش بویه چتین بر قومک
 عادات قدیمه سینه ارتباطی و عقاید دینه سنده تعصب و تصلبی
 وامرا ورؤس-انک منافع خصوصیه لری وهله اولاده انتشار
 اسلامه مانع کچی کورندی ایسه ده آشیانه مسافرتنه هجرت

[۱] ارتشام رشمعدن فلزلتمک معناسنه در .

و پرواز ایدن همای قدسیتی « طلع البدر علینا » سروریه لرلیله قبول ایدن اهل یثرب شرمزه ناجیه مسلمان ایله توثیق اتفاق ایدنجه انصار و مهاجرین خدمت دینده بکدل و یکجهت و مدینه منوره مکه به رقیب شرافت اولدی و بینلرنده پیدا اولان خصومت کیده کیده بررنک خونین کسب ایلدی .

بادی امرده و صورت ظاهرده هجرت نبویه قریش ایچون بر نوع موفقیت کبی کورندی فقط قوه اسلامیه نك مدینه ده نه مرتبه کواکش دیکنی بدر مغلوبیتیه (۱۷ رمضان سنه ۲) بالفعل اکلاینجه صنادید قریش وار همتی بازویه و یروب اطفای اسلام مقصد ممنوعیه ابتدا ملحمه اُحده جمعیت محمدیه (علیه اکل التحیه) بی لرزه ناك (۱۲ شوال سنه ۳) و صکره اکال مطالب ایچون مدینه النبی بی حصر و تضییق ایله قلوب مؤمنینی چاک چاک ایلدیلر ايسه ده خندق اوکنده کلیاً مأیوس و پریشان و رجعت بهقریه ایله دوچار خیبت و خسران اولدیلر (شوال سنه ۵) .

مشرکینک نیات مخربانه لری بو صورتله دفع اولندیسه ده محاربه و مخصوصه نك دوامی منافع اسلامیه به مغایر ایدی: چونکه قریش اشرف قبائل عرب اولغله قبائل سائره آنک تابعی و حسیات بغیضانه سنک شریکی اولوب قبائل اشبو تابعیت جاهلیه دن | قورتارهرق اسلامه یناشد رmq کندولریله کثرت الفت و نادى انسیته و اوده رفع منافسته عقد صلح و مخاندته

متوقف اولغین حَدیبه مصالحه سی شرائطی آغیر اولدیغی حالده اشبو فوایدی متضمن و آتیده پک چوق حسنانی داعی اولدی. مصالحه سایه سنده قبائل آدمیری اهل اسلام ایله صیغجه و سر بستجه کوروشوب و معجزات پیغمبری بی و محسنات دین مبینی بالفعل و یقیناً کوروب و آکلایوب یواش یواش القآت غرضکارانه بی فراموش و شاهد اسلامی در آغوش ایدر اولدیلر. مدینه به کله یلنلر ایچون ملاقات اعجاز آیات نبویه و اوزاقده بولنلر ایچون بلاغت الهیه فرقانیه جاذبین مؤثرین اسلام اولغله مدت قبله ظرفنده قبائلک بر چوغی شرف هدایت ایله منور و بعض مصر و معندلری سیف صارم قوتیه ترک عداوته مضطر اوله رق جماعت احدیه (علیه افضل التحیه) یوما فیوما متوافر و متعالی و مهابت و اجلالی انظار عریده ظاهر و منجلی اولدی .

یوم بدرده اوچیوز بش کشیدن مرکب اولان موکب اسلامیانک آلتی سنه صکره اون پیک عسکرله فتح مکه به عازم اولسی دین اسلامک سرعت انبساطنه بر مقیاس اوله ییلیر . هجرت نبویه نک سکزنجی سالنده مکه مکرمه دخی بالضروره اطاعتنوز و داخل بیت اللهی استیعاب ایتمش اولان بطلان صنم محضر حقدده زاهق سرنکون اولنجه یعنی مرکز شقاوت و مقاومت اولان قریش دخی دین مبینی قبول ایدنجه قبائل خلق آنلرک اثرینه اتباعاً کنار اسلامه دخالت و مسارعت ایلدیلر .

فقط عقیده‌لری قوی اولیان مؤلفه قلوب و فسدۀ منافقین بقیه اعداء مسلمین ایله همدست تناصر اوله رق صوکی دمی بر حرکت مذبحانه دها اظهار و اعـلان حرب و وغایه اجتسار ایلدیله ایسه ده معرکه حنین ده رایت عتو و طغیانلری دوچار انکسار اولدی و آندن صکره سیل خروشان اسلامه سدره اوله جق جزیره العربده هیچ بر مانعه قالدی .

اونبر سنه ظرفنده بالجمله قبائل عرب لواء الحمد شریعتک سایه فلاحنه ادخال اولمشدی. صفوت بدوتی و علو طینتی اخلاق طیبه اسلامیه ایله تهذیب و تزین قلمش اولان بوملت اول عصره قدر تاریخ مدنیه مجهول الاسم ایکن شمعی کمال سطوتله اوله انداز عالم اولمغه حاضرلمش و شمشیر حلالدی معلوم اولان دنیانک نصفندن زیاده سنده کزدیره رک وضع مبانئ عمران و مدنیه چالشمه زمانی کلمدی . بو عظمت و احتشام ایسه شان نجیه شایان پیورلمش ایدی. امتنی شهره هدایه کتیرمک ایچون مصروف پیوریلان هممات جزیره پیغمبری ارتحال رسالتدن صکره اوله مشعشع اثر لر میدانه کتیردی که اشعه لعانی اعصار و دهورک پرده طویل تابعنی بیرته رق حالا کوزلری قماشدیر مقده و بر مهیج روحانی ایله حسیات عالیله سی اغلا ایدیلن منسی و پریشان بر قومک مصدر اوله بیله جکی فوق العاده انکی عیون حیرت اوکنه کتیر مکده در .

خلفای راشدیه دوری (من ۱۱ الی ۶۱) . — هجرتک

او برنجی سنه سی ربيع الاولك اون ايكنجی كچه سی روح پر
 فتوح سيدالمرسلين عارج اعلاى عليين اولدى . اندوه وملالى
 كيدر مك ، آراى متفرقه يي بر نقطه ده برلشدرمك ، فضائل
 اسلاميه يي نفسنده تمثیل اينديره رك مسلك و حركت فداكارانه سيابه
 منافقان و رقيبانه ذهن اعتراضی قيامق ، اطاعته آليشمامش اولان
 بر قومه سنن سنيه يه متابعتك نفع ولذتی طاندرمق ، اخلافه
 دستور اقتدا و رهنمای اقتفا اوله بيله جك قواعد معذاتی و قوانین
 اداره حكومتی وضع ايتك و بوبله جه انتظام داخلي يي حاصل
 ايتدكدن و بنای دولتی قوردقدن صكره خارجه دين ميينك
 قوت و شوكتنی طانمق و ظائف مشكله سی خليفه رسوله قالمشدى .
 بو قدر اجراءت عظيمه اچون حضرت ابو بكرده صدق
 و قدمدن بشقه بر شهرت و قدرت خارجيه بوغيدى ليكن بوصفات
 اولزمان سهد اقترانده اشرف مزيات ايدى . فيض و رفعتده
 مساوی اولان زمرة اصحاب كرام حضرت مفخر كائناتك خير
 دعاسنه ، حسن توجهنه ، بر اوافق التفات مخصوصه سنه نائل
 اولانلری نفسلرينه تقديم ايدرلر و او نائينتك قدر و قيمتني بالفعل
 اظهار ايدرلر ايدى . اشته يارغار سيدالبشر حضرت صديق
 اكبر دخی بالجملة رؤسای عربك مطاعی اولديغی حالده وجود
 شريفنى خدمت دين و دولتده افنا و مصالح امتی ثانی وزيرين
 رسالت يعنى عرفاروق خصلتك دوش استحقاقنه تحمیل ايدهرك
 ارتحال داربقا بوردی (۲۲ جادی الاخره ۱۳) . اخلافه

طریق مستقیم و توفیقات الهیه مظهریتک و سائلنی کوسترمش
ایدی وارث خدمت و مسلکی اولان ابن الخطاب رفیع الجناب
ابراز همت و حقیته سلفندن کیرو قالدی .

فیض اسلام او مرتبه ارتقا ایشیدی که اگر مؤثرک علویتی
خاطره کلمه بودورک آثار عظمتنی ادراکدن عقول بشریه عاجز
قالور . نصل قالمسون ؟

بر طرفدن ابو عبیده بن الجراحک و خالد بن ولیدک
سوریه ده و سعد بن ابی وقاصک کشور عراق و ایرانده و عمرو
ابن العاصک خطه مصریه ده کی محیر عالم اولان غزوات
و فتوحاتی مدینه ده حضرت فاروق اعظمک ساده لکنی و اقتضا
دینی تزید ایدر ؛ دست اغتنماه کچیریلوب پامال ابتدال اولان
خزائن روم و عجم و امیر المؤمنینی بمالی لباسدن قورتاره من ؛
قادسیه ده رسوخ اعتقادندن غیری تزینی اولیان بر عرب سفیری
سریر عزت و جبروتنده لافزن استکبار اولان بر سالارک
حضورنده من قبل الشرع مأمور اولدیغی وظائفی تقریر ایدرک
اکسیر خطابتله سالارک بنیان متانتنی لرزان و مدینه ده خلیفه
عادل بر بدوی بی ملک غساندن اخذ قصاصه دعوتله محضر
قانونده شریف ایله فقیرک مساواتی اعلان ایله ؛ بانک اذان
محمدی ایوان کسرانک قبه زرین طلاسنه عکس انداز اولور ؛
بالای اهرامدن اعصار ماضیه علم اسلامک تبختر نصرت و اقبالنی
تماشا ایدر ؛ بوشعشه اقتدار و اجلال سیریانک بوزلی کوللرندن

خط استوانك آتشی چولرینه قدر امتداد حکم اسلامه براعة
الاستهلال اولور ؛ دیگر طرفدن ینه خلیفه رسول کایلیق
عبودیت ایده مدیکنه اسفخوان و سرشک افشان اولورق قبض
روحیله مسئولیت عظیمه حکومتدن قورتارلسنی جناب حقندن
نیاز ایلم ایدی ! نیازی اجابتگاه کبریاده مقبول اولدی بر غلام
ایرانیک خنچرکین سمکینی اول سینئه آهنین صلابتی رخنده دار
فنا ایدیوردی (۲۷ ذی الحجّه ۲۳) .

اون اوچ سنه ظرفنده امتک حالی تغیر کلمی به اوغرامش
اولوب میدان حربه یالین آباق قوشان افراد قوم شمعی کنوز
قیصر و کسرایه مالک اولمش و سختی و صفوت بدویه مبدل
صفا و عمارت اولمغه باشلامش ایدی مسلك فاروقی بی ادامه
ایده بیله جک اولان سردار لشکر شام امین الامة ابو عبیده
بن الجراح آلتی سنه اول مطهونا وفات ایتمش اولدیغندن
حضرت عمر رضی الله عنه حین احتضارنده کندینه خلف
انتخابی خصوصنی اجله رجال امتدن آلتی ذاندن مرکب بر
مجلسک رأینه تودیع ایدی .

صوابدید ارکان شورا ابله صهرسیدالثقلین عثمان ذی النورین
رضی الله عنه کرسی نشین خلافت کبری اولوب کندولری
شریف و پاک و حلیم و کریم اولدقلری عهد امارت لرنده فتوح
مسلمین مشرق و مغربده کماکان ملتہ شوکت و شان و ثروت
غنائم باعث توافر عمران اولدبسهده منسوب اولدقلری بی امیه

خاندانی رجالی امور خدمات دولته مستولی و امر اداره ده
مسلك شيخين مكرمينه تمامي انقياده چندان التفات ايتمه رك
لازمه سياستدر ديو بعض حرکات عرفيه به متصدى اولديلر .
کندولرندن واقع اولان شكايات انام بحسب الموده والسلامة نزد
خلافتيناهيده منظور نظراعتبار واهتمام اولنديغندن مقام مقدس
امارت هدف سنك اعتراض و دشنام اولمغله کوفه دن وبصره دن
و مصر دن گروه گروه مشتکيلر مدينه منوره به عزم واقحام
و شماتت باغيانه لريله سلب حضوردار الحرام ايلديلر .

بر طاقم وقايع حزن انکيز آره سنده دريای فتنه وستيز
کونلرجه موجريز اولوب عاقبت خون معصوم عثمان تيغ
ستکاران ايله صحائف قرآن اوزرينه ريزان و مرآت قضاده
بويلاه بر تصوير غريب دها متجلی و نمايان اولدی (۱۸ ذی الحججه
سنه ۳۵) .

سرمست يغي وشقاوت اولان جوع عصاة حضرت على
رضى الله عنه خواه ناخواه بيعت ايتديلر فقط حضرت ذى
النورينك منتسبان و طرفکيرانندن بر جهم فراوان طلبدم عثمان
دعواسيله جناب مرتضايه مخالفت وعصيان ايتمگله عالم اسلامه بر
تفرقه مؤلمه دوشوب اعدای دولت اوزرينه مسلول اولان سيف
بجاهدين شق عصای موحدين ايله بين المسلمين اجراى قتال
سممکين ايتمگله باشلدى . وقعه جملده حضرت عايشه رضی الله
عنها وعشرة مبشره دن زبير بن العوام و طلحه بن عبیدالله ايله

عبدالله بن الزبير حضراتی دخی طرف خلافته یعنی امویونک ترتیب ایلدکری صف مصافده بولنه رق جمیتلری زور بازوی حیدری ایله تارومار ایدادی (جادی الاولی ۳۶) . و ایتسی سنه والی شام معاویه بن ابی سفیان دخی فاتح مصر عمرو ابن العاص ایله متفقاً عصیان بیراغنی قالدیروب ملحمه کبرای صفینده طرفیندن سکسان بیك قدر مسلمانک [۱] خون نافلی ریزان ونهایت فئه باغیه امیر بالحق اوزرینه حرباً امید غلبه دن دوچار یأس وحرمان اولدی (صفر ۳۷) . لکن حضرت معاویه نك رفقا سی اعمال حیل و دسائس دن چکنمز ، جناب مرتضی ایسه حق و مردانکی دن انفکا که تنزل ایتمز ؛ اشکر شام متفق و رصین الائتلاف ، جنود علویه ایسه خوارج عراقک فساداتله کثیرالاختلاف ؛ بری دولت دنیویه به متمایل و مجلوب ، دیکریچون سعادت اخرویه مأمول و مرغوب اولدیغندن حضرت علی کرم الله وجهه صفین مظفریتنک نمراتی اقتطاف ایده مدی چونکه رفع مصاحف محاربه بی محاوره به تبدیل و مشاوره دومه الجندل معنی خلافتی حضرت معاویه نك لهنه تاویل ایلوب آندن صکره حضرت علی قبول عامه دن مهجور و کیده کیده حکومتی کوفه حوالیسنه محصور قالدی . نهایت ابن ملجم خارجینک خنجر زهر آلودینی سوق

[۱] اشبو حروب داخلیه ده بغیرحق مقتول و شهید اولان اهل اسلام ایچنده الی بیك قدر صحابی بولندیفی خوابنامه و بسوده مسطوردر ا

ایدن دست قضا جناب مرتضایی وصلت محبوبه کامران
وحضرت معاویہ پی اقصای املی اولان تاج سلطنتله بر مراد
وشادمان ایلدی .

شهادت حضرت علی ایله (۱۷ رمضان ۴۱) خلافت
راشدیه نهایت بولدی. چهاریار کزین افندیلر من اوتوز سنه دن
زیاده جه امتداد ایدن زمان خلافتلرنده مصر و سوریه عراق
والجزیره وارمینیه و ایران الکاثرینی فتح و تسخیر ایله حدود مملکتی
سرحد قافقاسه و ماوراء النهره طوغری توسیع ایلشله و داخلی
ارکان دولتی تأسیس و حسن تمشیتلریله احکام و تمهید ایده رک
صدر خلافتده مآثر فضیلتلریله اخلافه نیجه یادکار ایتثار و صحائف
تاریخده رنگین سطور اشتمار بر ایشله ایسه ده اهمیات عالیله ریبه
حکم اسلامک بو ایدین صحاری معمریه منتقل و بدوینک
حضریت و مدنیه متحول اولسی اصول اداره دولتک تعدیانی
استلزام ایتش و ایجابات حال و وقتیه کوره داب خلفای راشدینک
تبدلی ضروری بولنش ایدی . چونکه حکومت بو مرتبه
وسعت و رونق کسب ایتدکن صکره رئیسینک یومیه ایکی درهم
مه اش ایله اکتفا ایده پلمسی و یا تسلیم مفتاح ایدن بر
شهر جسمیه جیش مظفرینک اوکنده یمالی اباس ایله
ونفرات عسکریه صره سنده کیرمسی شان سلطنته مغایر و مثلاً
سرکشان و باغیانک دفع و تنکیلنده میدان مردانکیده کولشان
پهلوانلر راده سنده التزام راستی ایلمسی لازمه سیاست و مملکتگیری به

مخالفدرد . واقعا بويله خصائل جليله ايله متحلى اولميان
 رجالك اقامه دولت ايللمرى غير قابل ايسه ده بنای حكومت
 قورلادقن صكره اكتساب تزين وحشمت نيلسى وقواعد ديرين
 صفوتپرورانه سنك تغير بولسى دخى طبایع دول مقتضياتندرد .
 باخصوص خليفه انتخابك اجاع امته براغلىسى هر دفعه سنده
 نيجه اختلافات واختلالات داخليله توليد ايله جكي متبين وامثال
 تاريخيه ايله ده ثابت ومتعيندر . بناء عليه بو لزوم واستعداد
 طبيعيتك اوكنه دوشهرك شدت عزم وسخا ودها كبي اوصافى
 حائز اولان اصحاب امل مقرون توفيق دخى اولورلر ايسه
 امنيه لرى سهل الحصول اولدبغى مشاهدات تاريخيه دندر .

مقاله ثانيه

دوات اسلاميه نك انبساط واحتمشامى

امويه دررى (۴۱ - ۱۳۲) . - قرابت و صهرىتى ،
 ووصايت ومن جهة المؤاخاة اخوتى ، وانحاد اصل [۱] وعلم
 وفضل كبي معالى منقبتيله صدر اسلامده معزز ومكرم اولان
 حيدر كزاره قارشو ادعاى خلافت ايتك بيوك جرته ودعوايى
 قزاق قوتلى طالعه منوقف ابدى و برده بو جرئت سنن سننيه نك

[۱] « على منى وانا من على » حديث شريفدر .

وآیین خلفای راشدینک انفساخ واخلالنی انتاج ایده جکندن
مبالات دینیهده صاحب عصیت اولانلرک کاری و مناقب جیله
رسالتپناهی سلیبه جک درجهده محکوک تخطری اولان اهالی
حرمینک مختاری دکلدی. حضرت معاویه بو دقایقه واقف
اولغله تشبثاننده ابراز هنر ایلشدر .

شویله که : کندوسی وقتيله رئیس قریش او اوب فتح مکه
هنیکامنده طوعاً و کرهاً اهتدا ایدن ابو سفیانک اوغلی اولدیغندن
شرف ونسبی و لیاقت و رویتی جهتيله عصر سعادتده و ایام
خلفاده معتنا مأموریتلرده استخدام اولنهرق حضرت عمر
الفاروق رضی الله عنه زماندنبرو اونبش سنه یی متجاوز شام
والیلککنده استقرار واستقلال بولمش و حسن اداره ايله اکتساب
شهرت ایلدیکی کی کیتلو اموال و املاک دخی ایدینه رک بدل
نعم و هدایا ايله جلب قلوب ایلشدی . ابو سفیان بی امیه نک
سیدی ایکن ظهور اسلامدن صکره ریاست قریشک یعنی
مرجعیت عربک بنی هاشمه انتفالندن اشی آل و اتباعی مغرب
ورنجیده اوله رق بنی هاشم ايله اره لرینه بر محاسده کیرمش
و حضرت علی ايله حضرت معاویه بدیننده تحدث ایدن تباین
هائل او رقابتک بر نتیجه علنیه سی بونمش ایدی .

حضرت علی دست آلود دم عثمان اولان قتله و اشقیانک
ابرام و الحاحیله کرسیء خلافته اجلاس بولمش اولغله حضرت
معاویه شهادت عثمانه علیک دخی مشارکتی واردرد دیو اهل